

Кучма Ольга Леонідівна

к.ю.н., доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СТРАХОВИЙ ВИПАДОК ЗА СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

З 01.01.2015 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці», відповідно до якого Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» викладено в новій редакції (надалі – Закон), яка змінила, в тому числі, визначення ключових термінів Закону: об'єкт соціального страхування та страховий випадок.

Досить дискусійним є визначення страхового випадку за соціальним страхуванням від нещасних випадків (надалі – страховий випадок) – нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання (у тому числі встановлене чи виявлене в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів), що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму; нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення застрахованим нормативних актів про охорону праці.

Дане визначення є невиправдано громіздке та суперечить іншим нормам Закону. В статті 1 Закону надається визначення нещасного випадку (обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоди здоров'ю або настала смерть) та професійного захворювання (захворювання, що виникло внаслідок

професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою).

Таким чином, визначення страхового випадку, який передбачає в тому числі і професійне захворювання, що спричинило застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму суперечить вищенаведеному визначенню професійного захворювання, яке передбачає не травму а захворювання. Захворювання в першій частині визначення взагалі не розглядається як страховий випадок, оскільки виходячи з визначення, тільки коли професійне захворювання спричинить травму буде страховий випадок.

Дане визначення суперечить іншим статтям Закону, які передбачають страхові виплати та соціальні послуги у разі настання професійного захворювання без додаткових травм.

В другій частині визначення під страховим випадком розуміється нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення застрахованим нормативних актів про охорону праці.

З такого визначення страхового випадку можна припустити, що при професійному захворюванні без травм особа матиме право на страхові виплати тільки у разі, якщо вона порушила нормативні акти про охорону праці, що не відповідає дійсності.

Не вважаю за доцільне у визначенні страхового випадку акцентувати увагу, що і при порушенні застрахованим нормативних актів про охорону праці матиме місце страховий випадок. Законом чітко визначено наслідок порушення потерпілим нормативних актів з охорони праці - якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків (абз.3 ч.2. ст.42 Закону).

Враховуючи те, що Законом визначено юридичні факти, які складають поняття «нещасний випадок» та «професійне захворювання», немає потреби у визначенні страхового випадку частково дані юридичні факти. Разом з тим, частиною другою статті 45 Закону визначені випадки, коли нещасний випадок чи професійне захворювання настали, але фонд відмовляє у виплаті і наданні соціальних послуг, якщо такі юридичні факти згідно із законодавством не пов'язані з виробництвом.

Таким чином, доцільно страховий випадок за соціальним страхуванням від нещасних випадків визначити як нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання з настанням яких у застрахованих осіб (членів їх сімей, інших осіб) виникає право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до цього Закону.

Не менш дискусійним є визначення об'єкту соціального страхування - страховий ризик та страховий випадок, із настанням яких у застрахованих осіб (членів їх сімей, інших осіб) виникає право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до цього закону залежно від видів соціального страхування.

Враховуючи те, що об'єктом соціального страхування є те, на що спрямовуються правовідносини, то ні страховий ризик ні страховий випадок не підпадає під дане поняття.

Незважаючи на недоліки нової редакції Закону, реформування страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і від тимчасової втрати працездатності є вірним кроком на шляху систематизації законодавства у сфері соціального забезпечення.